

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה יב יג

עֲזִי וְזַמְרַת יְהוָה יְהוָה וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה : (ג) וּשְׂאֵבֶתָם מִיָּם בְּשִׁשׁוֹן
מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה : (ד) וְאִמְרָתָם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ
בְּשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עַל־לִחְיוֹ הַזְּכִירוּ בִּי נִשְׁגָּב שְׁמוֹ : (ה) זְמְרוּ
יְהוָה בִּי גֵאוֹת עֲשׂוּהָ מִיַּדְעַת מוֹדַעַת קְרִי זֹאת בְּכָל־הָאָרֶץ : (ו)
צְהִלִי וְדַנִּי יִשְׁבֶּת צִיּוֹן בִּי גְדוֹל בְּקִרְבָּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל :

יג («) מִשָּׂא בְּכָל אֲשֶׁר הָזָה יִשְׁעֵיהוּ בְּךָ אֲמוּנָה : (ב) עַל הַר־
נִשְׁפָּה שְׂאוֹנִים הָרִימוּ קוֹל לָהֶם הַנִּיפּוֹ יָד וַיָּבֹאוּ פְתָחַי
נְדִיבִים : (ג) אֲנִי צִוִּיתִי לְמַקְדְּשֵׁי גַם קְרָאתִי גְבוּרֵי לְאִפִּי עַל־יְדֵי
גְּאוֹתַי : (ד) קוֹל הַמּוֹן בְּהָרִים דְּמוֹת עַם־רַב קוֹל שְׂאוֹן מִמְּלָכוֹת
גְּוִיִּם נֶאֱסָפִים יְהוָה צְבָאוֹת מִפִּקֹּד צְבָא מְלַחְמָה : (ה) בָּאִים

מֵאֶרֶץ

ר ש י

הקדוש ברוך הוא היה לנו לישועה • ואין לפרש עוזי עוז שלי שלא מנינו במקרא
עוזי נקוד חטף קמץ אלא שורק עוזי חוץ משלשה מקומות שהוא סמוך אלל ומרת
ולא ומרת כמו ומרתי אלא על כרחך ומרת דבוק הוא לתיבה שלאחריו לכך אני
אומר שאין יו"ד של עוזי אלא כמו יו"ד של שוכני סנה : יו"ה • עד הנה היה שמו
חלוק ובמפלתו של עמלק נעשה שלם וכן הוא אומר כי יד על כס יוה אין הכסף
שלם ואין השם שלם עד שתהא מלחמה לה' בעמלק : ויהי לי לישועה • כמו היה לי
לישועה ודרך מקראות לדבר כן כמו ואשר לא שם לבו וגומר ויעזב את עבדיו ואת
מקנהו ועוד בדברי הימים ובני ישראל היושבים בערי יהודה וימלך עליהם רחבעם
היה לו לומר מלך עליהם רחבעם : (ג) ושאתם • ותקבלון חולפן חדת :
(ד) מומעיני הישועה • כי ירחיב לבם על ידי ישועה הצאה להם ויתגלו להם
רזי התורה שגשגתהו בגלות על ידי הצרות : עלילותיו • מעלליו : הזכירו • לשבח
כי נשגב הוא :

יג (א) משא צבל • משאוי פורענות שעל צבל : (ב) על הר נפתה שאו גם •
להקצין על הר שקט ובוטח בשופי שאו גם לגוים והרימו קול לנגצנים שיצאו
עליו : הניפו להם יד • לרחוקים שאין יכולים לשמוע ויראו אות הנפת היר ויצאו
צפתחי נדיבים של שרי צבל : פתחי • כמו צפתחי כמו ותשצצית אביה הנפתרצבית
אביה ומנחם בן סרוק פתר חרבות כמו והמה פתיחות : (ג) אני צויתי למקודשי •
שיצאו ויתחילו להתגרות בהם והם פרס ומדי אנשי כורש ודריוש שזמנתיים לכך :
קראתי גבורי לאפי • לעשות חרון אפי בהם שהם עליזי גאותי שאני מתפאר בהם :
(ה) וכלי זעמו • הם גבורי מדי ופרס : לחבל כל הארץ • של צבל : (ו) כשוד •
כיום

תרגום אשכנזי

מח

„ פֿורֿטלאַז גאַנץ • מיין זיג, מיין זאָיטענשפּיל איזט יח, דער עוויגע! ער וואָר
 „ עררעטטונג מיר • (ג) שעפֿט, שעפֿט פֿראַהלאַקקענד אויס דיזעס היילעס
 „ קוועללען! (ד) אונד זינגט פֿערנער אָן דיזעס טאַגע: דאַנקט דעם עוויגען! פֿער-
 „ קינדעט זיינען נאַמען! מאַכט דען פֿעלקערן זיינע טהאַטען קונד! לאַסט זיינעם נאַ-
 „ מענס גרעסע לויט ערטענען! (ה) לאַבזינגעט דעם עוויגען, דעם ווידקען האַך
 „ ערהאַבען איזט! פֿערקינדעט זיי'ס דער גאַנצען ערדע! (ו) פֿראַהלאַקקע, יויכ-
 „ צע! בעוואָהנערין ציון'ס! פֿערהעררליכט צייגט זיך אין דיר דער הייליגע ישרא'ס. „

יג (א) דיא ווייזאָגונג איבער בבל, וואָס ישעיהו, זאָהן אמוץ, זאָה • (ב) ער-
 העכט פֿאַניר אויף האָהעם בערג, לאַסט דיא שטיממע איהנען לויט ער-
 טענען! שווענקט דיא האַנד, לאַסט אין דער פֿירסטען טהאַרע זיא איינציהען! (ג)
 „ איך האָבע מיינען געהייליגטען בעפֿעהל ערטהיילט, אויך מיינעם גריממעס העל-
 „ דען בערופֿען, דיא מיינער העררליכקייט זיך פֿרייען!“ (ד) לערמענדעס גע-
 טיממעל אויף בערגען, אין צאָהלרײַכען פֿאַלקס געשטאַלט! רוישענדעס געטעסע
 פֿערזאַמטעלטער פֿעלקער אונד קעניגרייכע! דער עוויגע צבאות מוסטערט קריגס-
 העער

ב א ו ר

אפֿך • (הכ"ל) • עוי וזמרת וגו' • כל המאמר הזה שאלו הוא משירת הים, אשר שר
 משה אלוכיניו (שמות ט"ו ב'), וכן מאמר זמרו ה' כי גאות עשה (להלן פסוק ה') דומה מאד
 למאמר אשירה לה' כי גאה גאה • (ג) ושאתם מים בששון • דרך משל, כמו שאנא מים
 מן המעין • שלא יפסקו מימיו, כי בכל עת ימלא בו לשאוב, כי הוא מקור תמיד, כן לא
 תפסוק מהם הנדבכה והישועה, ויהיו בששון כל ימיהם • (מדברי רד"ק) • (ד) ואמרתם •
 בשרי מקהלות • (המבאר בהפטרות) • הודיעו בעמים עלילותיו • חו צעממא עונדוהי •
 (הארמי) • (ו) צהלי ורנוני • הרימי קולך בשירה ובשנא האל • (מדברי רד"ק) •
 יג (א) משא • ענין המלה הזאת לפי הוראת שרשה, הוא ענין הנעת דברים
 (פֿאַרטראַג), כי היא משרש נשא, והטעם, שישא המדבר את דבריו על פיו,
 וישמיעם לזולתו • וכן ראוי לתרגם אם תחבר המלה למלות דבר ה' (מלאכי א'), עיין שם
 בדברי רש"י ז"ל, או אשר חזה (תנחומי א') • אבל אם יבא אחריה שם האומה או הארץ,
 אשר עליהן כנא הנביא, כמו משא מצרים (להלן י"ט א'), משא נינוה (נחום א'),
 ודומיהם, אזי היא ענין כבואה בלבד, וככלל בה גם כן ענין משא ומעמם, שהוא חזות קשה
 וכשיאת פורענות, וכאשר תרגם הכשדי: מטול פורענותא • וזוה תנין טעם תרגומי •
 בבל • הזכיר מפלת בבל אחר מפלת אשור, כי בבל השחית אשור • (נן עזרא) • (ב) נשפּה •
 יש אומרים, מגורת כסף, כמו שחרות, והנכון, שהוא מגורת שפיים (ירמיהו ז'), והכוין
 לנכין כפעל, וטעמו גבוה • (מדברי הכ"ל) • שאו נם וגו' • אמר על דרך משל, כאלו קראו
 להם, וכשאו להם נם על הר גבוה, והכיפו להם יד, שיבואו מהרה אל בבל להשחיתה,
 והבאים אליה הם מדי ופרס • ותנופת היד הוא כאדם הקורא, והוא רשוק לו, שאינו שומעו,
 ומכיף לו בידו, שיבא • (רד"ק) • פתחי • חסרה ב"ת השמוש, כמו (איכה א' ז') יני
 עניה, ודומיהם רבים • נדיבים • גדולים בעושר ובמעלה נקראים נדיבים, כי נרנ אנשים
 דולים ואנשי שם רות נדיבה בהם • ושרי בבל קורא נדיבים • (מדברי רד"ק) • (ג) אני
 ג' • דברי השם • (נן עזרא) • למקודשי • הם אנשי מדי ופרס, אשר קדש אותם ה',
 ויכקום נקמתו במלכות בבל • גם קראוהו וגו' • קראתי אותם, לעשות בבל אפי וקמתי,
 וליהיו עליזים ושחקים בגאותי, שאני מתגאה על בבל על ידם • (רד"ק) • (ד) מפקד •

תרגום אשכנזי

העער. (ה) אױם פֿערנעם לאַנדע קאָממען זיא, פֿאָן דעם היממעלס ענדע; יא, דער עױגע קעממט מיט זיינעם גריממעס צייג, דיא גאַנצע ערדע צו פֿערוויסטען! (ו) יאַממערט! דען דעם עױגען טאַג איזט נאַה, ריקקט הערפֿאָן, וויא פֿערהעע־רונג פֿאַם אַללמעכטיגען. (ז) דרום זינד אַללער הענדע ענטקערעפֿטעט, יעדעס מענשענהערץ צערשמילצט. (ח) זיא ערשרעקקען, פֿאָן אַנגסט אונד שמערץ ער־גריפֿען, ווינעלן וויא געבעהרערין; איינער שטוינט דען אַנדערן אָן, מיט פֿלאַמ־מענדעם אַנגעױכט. (ט) זיה! דעם עױגען טאַג ריקקט הערפֿאָן, גרויזאַם, צאַרניג, גריממיג; מאַכט דיא ערדע צור וויסטע, טילגעט זינדער פֿאָן איהר וועג. (י) פֿיר־זואַהר! דעם היממעלס געשטירן, דער אַרײַאָן שטראַהלעט ניכט; דיא זאַננע געהט דונקעל אױף, דער מאַנד גיבט קיין ליכט פֿאָן זיך. (יא) „איך פֿערהענגע איבער „דען ערדבאַלל אונגליקק, אַהנדע דער בעזען זינדע; צערניכטע דער פֿרעפֿלער „האַכמוטה, דעמיטהיגע טיראַננענשטאַלץ. (יב) איך מאַכע שטערבליכע ווער־„טהער, אַלס געדיגעס גאַלד; מענשען טהיירער, דען אױפֿיר'ס געשמירדע. „(יג) דרום ערשיטטרע איך היממעל, דיא ערדע בעכעט פֿאָן איהרער שטעללע, „דורך דען גרים דעם עױגען צכאוח, אָן זיינעם צאַרנעס טאַג. (יד) פֿערשייכ־טעם רעהעגלייכען זיא, שאַפֿען אָהנע זאַממלער; יעדער ווענדעט זיך צו זיינעם פֿאַלקע

ב א ו ר

מוכה אותם, כענין שאמר (במדבר א') תפקדו אותם לצבאותם, כי כן דרך העולם, צבוא צבא למלחמה ו מוכה אותם האדון המושל עליהם, לדעת מכינם צבואם למלחמה. (מדברי רד"ק). ועל פיו תרנמתי אשכנזית. (ה) באים וגו'. כי מפתח עילם צאו, כאילו הם מקצה השמים, רמו למרחוק. (ראב"ע). ה' (בא) וכו'. ומלת צאים, אשר צראש המקרא, מושכת עצמה ואחר עמה. (ח) יאחזון. בניר, מפני ההפסק, ופירוש, הם יאחזו צירים, זה הענין משמש בשני פנים, כי הצירים יאחזו האדם הנכבד, כמו (שירת הים) חיל אחז יושבי פלשת, הלא חבלים יאחזוך (ירמיהו יג כ"א), צירים אחזונו (להלן כ"א ג'), ובהתחזק הצירים על האדם תמיד, כאלו האדם יאחזו הצירים, שלא יפחדו ממנו, לפיכך אמר צירים וחבלים יאחזון, ולדעת יונתן יהיה ט"ן יאחזון ט"ן הכנוי, והוא כמו יאחזום, ויהיה בענין כמו חציריו, וטוב הוא פירושו, ולכן תרגם יסדונוכו. (רד"ק). יחמהו. לפי שבאה להם הרעה כתאום, יתמהו איש אל רעהו, איך היה זה. (הכלל). פני להבים פניהם. אפי שלהובין אפיהון. (הכשדי). והוא כאלדס שיש לו צושת, שיסובו פניו אדומים. (רד"ק). (י) ובסליהם. כסיל (חיוט ט'ט', עמוס ה' ח') הוא מול דרומי, נקרא בלשון יון ורומי (אַרײַאָן), ולפי שהוא אסיפת כוכבים רבים, צא פה בלשון רנוי. לא יהלוגו. הכניאים מדברים דרך משל, ואומרים על מי שתבא עליו צרה, כי הוא יושב בחשך, ולא יורה לו השמש, ולא שום אורה, כמו שאמר (משלי כ' כ') ידעך כרו בלשון חשך, וכן זה הפסוק, ואחרים רבים בזה הענין. (רד"ק). (יא) ופקדתי וגו'. כל זה הוא מאמר האלהים אל הנביא, עד פסוק י"ד. על חבל רעה. כי ממלכות רבות הפס כורש, וכן אמר (עזרא א' ב') כל ממלכות הארץ נתן ליה' אלהי השמים. (כן עזרא), (יב) אוקיר אנוש וגו'. אשים בני תבל יותר יקרים מפני, כלומר אם ירצה אדם לפדותם, שלא יתרגום, לא יקחו מדי ופרס בהם משקלם זהב, שלא יתרגו אותם. (מדברי רד"ק). ואדם וכו'. מושך עצמו ואחר עמו, ונתות הכתוב: אוקיר אנוש מפו — אדם מכחם אופיר ועל

מֵאֶרֶץ מִרְזַק מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם יִהְיֶה וְכָלִי וְעַמּוֹ לְחַבֵּל כָּל־הָאָרֶץ :
 (ו) הַלֵּילוֹ בִּי קָרוֹב יוֹם יִהְיֶה כִּשְׁד מִשְׁדֵי יְבוּא : (ז) עַל־כֵּן כָּל־
 יָדַיִם תִּרְפֹּנֶה וְכָל־לֵבב אֲנֹשׁ יִפֹּס : (ח) וְנִבְהָלוּ צִירִים וְחֻבְלִים
 יֵאָחֲזוּ בַּיּוֹלָדָה יִחְלֹן אִישׁ אֶל־רַעְהוֹ יִתְמָהוּ פָּנָי לְהַבִּים פְּנֵיהֶם :
 (ט) הִנֵּה יוֹם־יְהוָה בָּא אֲכֹרֵי וְעֵבְרָה וְחָרוֹן אַף לְשׁוֹם הָאָרֶץ
 לְשִׁמָּה וְחֻטְאֵיהֶּ יִשְׁמִיד מִמֶּנָּה : (י) כִּי־כֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסְלֵיהֶם
 לֹא יִהְיוּ אֹרֶב הַשֶּׁד הַשֶּׁמֶשׁ בְּצִאתוֹ וַיִּרַח לֹא־יִגִּיעַ אֹרֹו : (יא)
 וּפְקַדְתִּי עַל־תֵּבֵל רָעָה וְעַל־רָשָׁעִים עֹנָם וְהִשְׁבַּתִּי גֵאוֹן יָדַיִם
 וְגֵאוֹת עֲרִיצִים אֲשַׁפִּיל : (יב) אֲזַקֵּר אֲנֹשׁ מִפִּי וְאָדָם מִפֶּתֶם
 אֹפִיר : (יג) עַל־כֵּן שָׁמַיִם אֲרַגֵּז וְתַרְעֵשׂ הָאָרֶץ מִמְּקוֹמָהּ בְּעֵבְרַת
 יְהוָה צְבָאוֹת וּבַיּוֹם תָּרוֹן אָפוֹ : (יד) וְהָיָה כַּצְּבִי מִדָּח וּכְצֹאֵן וְאֵין

מקבץ

ר ש י

כיום צויה מואת הקב"ה יבא : (ז) כל ידיום של צבל : (ח) צורים וחבלים
 הם לשון יסורי חסה הכורעת לילד שנורי דלתי בטנה ונתפרקו להפתח : יחלוק
 חיל וחלחלה לשון רתת הס : איש אל רעסו יתמהו • בני צבל על הצובאים עליהם
 כי משונים הם ופני להצים פניהם : להבים • אומה שפניהם להצבים ומחויימין
 מאד או י"ל שהם עם חושצי מחשבות ואת בני צבל דומה להם על שם התימהון :
 (ט) וחטאים • חוטאים : (י) וכסיליהם • מולותיהם : יהלו • יחירווכן
 צבילו נרו וכן אור כייסל : השך השמש • מתוך נרתם נראה להם כאלו השך
 השמש : (יא) על תבל • על ארצם : (יב) אוקיר המוש מפז • צו צבילה אכזב
 את דניאל מפז כשהביאורו לקרות מכתב ונגח ונגח תקל ופרסין באדן אמר
 צלטשאלר והלבישו ית דניאל ארגוונא וגומר : כתם אופיר • קצולת זהב אופיר :
 (יג) שמים חרגת • כל צבאם ירגז כשאפיל שרה של צבל שאין הקב"ה נפרע מן
 האומות עד שנפרע משריהם תחלה שנאמר ופקוד ה' על צבא מרום צמרום זאחר
 כך על מלכי האדמה • ואומר חן נפלת משמים סילל בן שחר ואחר כך נגדעת
 לארץ חולש על גוים חף כאו תחלה שמים חרגז ואחר כך ותדעש הארץ ירעשו
 יושביה לקול מפלתה שיתמהו צדבר : (יד) ויהי • יושב צבל : כצבי מודח •

מקומו

ב א ד ר

ועל פי זה מתורגם אשכנזית • (יג) על כן וגו' • דרך משל , כאלו ירגזו השמים ותדעש
 הארץ , מרוב הרעה הנבאק על צבל , כילא יוכלו להפיל מן הארץ בשום זמן , לפיכך אמר
 על א ז 7 א

ישעיה יג

מִקְבֵּץ אִישׁ אֶל-עַמּוֹ יִפְנוּ וְאִישׁ אֶל-אֲרֻצּוֹ יָנוּסוּ : (טו) כָּל-הַנְּמָצָא
 יִדְקָר וְכָל הַנְּסֻפָּה יִפּוֹל בְּהָרֵב : (טז) וְעַל־לִיָּהֶם יִרְטְשׁוּ לְעֵינֵיהֶם
 יִשְׁטוּ בְּתִיהֶם וּנְשִׂיהֶם הַשְּׂגֻלָּנָה חֲשַׁכְנָה קְרִי : (יז) רִהַגְנִי מֵעִיר
 עֲלֵיהֶם אֶת־מְדֵי אֲשֶׁר-כִּסֶּף לֹא יִחְשְׁבוּ וְזָהָב לֹא יִתְפָּצוּ-נָו :
 (יח) וּקְשָׁתוֹת נְעָרִים חֲרַטְשֻׁנָּה וּפְרִי-בֶטֶן לֹא יִרְחֲמוּ עַל-בָּנִים
 לֹא תַחֲוִים עֵינָם : (יט) וְהִיתָה בְּכָל צְבִי מַמְלָכוֹת הַפְּאָרָה גְּאוֹן
 בְּשָׂרִים כַּמְהַפֶּכֶת אֱלֹהִים אֶת־סֹדֶם וְאֶת־עַמֶּרְהָ : (כ) לֹא־תִשָּׁב
 לְנֶצַח וְלֹא תִשָּׁבֹן עַד־דָּוָר וְדָוָר וְלֹא־יִהְיֶה לְשֵׁם עַרְבֵי וְרַעִים לֹא־
 יִרְבְּצוּ שָׁם : (כא) וְרִבְצוּ־שָׁם צִיִּים וּמְלֵאוּ בְּתִיהֶם אַחִים וְשָׁכְנוּ
 שָׁם בָּנוֹת יַעֲנָה וְשִׁעִירִים יִרְקְדוּ־שָׁם : (כב) וְעָנָה אִיִּים בְּאֲלֻמְנוֹתָיו

ותנים

ר ש י

ממקומו : (טו) כל הנמצא • בחוץ ידקר : וכל הנספה • על בני העיר להיות
 נקלט עמהם במזור יפול כשתלכד העיר : נספה לשון ספות הרוה ספו שנה
 על שנה ספו על זנחיתם חקוויי ליר בלע"ז (חקעליע"ר , Accueillir בל"א חויף
 נעסמן , חין שוטץ נעסמן) : (טז) ירטשו • יתבקעו וכן נערים תרטשנה :
 (יז) הנני מעיר עליהם את מדי • דריוש המדי הרג את בלשגרוכן הוא חומר
 ציה בליליח קטיל בלשגאר ודריוש מדאה קביל מלכותא : וזהו לא יחפטו בו • חין
 חוששים כי חס להרוג ולהגקם על כל הרע אשר עשו מלכי בבל לכל העכו"ם :
 (יח) וקשתות • של בני מדי נערים של בבל • תרטשנה תבקענה בחתיים אשר
 יורו בקשתותיהם : ופרי בטן • עוללים דקים : (יט) והיתה בבל • שתי פורעניות
 בחו לה בשתי שנים דריוש הרג בלשגאר ומלך שנה ולשנה השנייה נהפכה כמהפכת
 סדום מן השמים וכן שנינו בסדר עולם (ירמיה נ"א) וזו בשנה השמועה הזאת
 ש: דריוש ואחריו בשנה השמועה והיתה בבל לבי ממלכות וגומר שהיתה מוצר וראש
 הממלכות ושהיתה תפארת גאון כשדים עתה והיתה כמהפכ' סדום: (כ) לא יהל
 שם ערבי : כמו לא יהל לא יפרום שם אהל חפילו ערבי שדרכס לישב באהלים
 וגפסיע מקניהם ממקום למקום לא תמוא חן בעיניהם לתקוע צה אהליהם כי חף
 למרעה נאן לא תהיה ראוייה ואל תתמוע על לא יהל הנבאר כאילו היתה בו אל"ף
 כי הרבה מקומו יש שהצרת קול האות במקו' אות וכן (חיוצ"ה) מלפנו מזהמות
 ארץ כמו מאלפנו וכן (משלי י"ז) שקר מזין על לשון הות כמו שקר מאזין :
 (כא) ניים • ת"י תמון הם נמויות מדטר"ניש בלע"ז (וכן כתב הרד"ק
 מרטי"רכא , מלשון איטלי' Martorno בל"א מארדר , אילטיז , וכן לועז הרב
 זל"ל בחולין ג' ב' ב' ד"ה נמיה) אוחים • לא ידעתי מה מין תיה הם • (אוחי' לשון
 קיפי

תרגום אשכנזי

ג

פאלקע, יעדער פליכטעט אין זיין לאַנד . (טו) ווער זיך פֿינדען לעסט, ווירד ער
שטאַכען; ווער זיך פֿערשטעקט, פֿעללט דורכס שווערד . (טז) פֿאַר איהרען אויב
גען ווערדען איהרע קינדער צערשמעטטערט; איהרע הייזער געפלינדערט, איהרע
ווייבער געשענדערט . (יז) „זיה! איך רייצע מדי געגען זיא, יענע, דיא זילבער
„ניכט אַכטען, אַם גאַלדע קיין געפֿאַללען האַכען . (יח) איהרע פֿפֿיילע דורכבאַר
„רען יינגלינגע; זיא ערבאַרמען זיך ניכט דער לייבעספֿרוכט, שאַנען צאַרטער קינ
„דער ניכט .” (יט) **בבל**, דיא לוסט דער קעניגרייכע, דער כשדים הער
ליכע פראַכט, גלייכעט נון דער פֿערוויסטונג גאַטטעס אין סדרום אונד עמורה .
(כ) עויג בלייבט זיא אונבעוואָהנט, אונווירטהבאַר פֿיר אונד פֿיר; זעלבסט
אַראַכער שלאַגען קיין צעלט דאָ אויף, הירטען רוהען ניכט דאָרט . (כא) מאַרדער
לאַגען דאָרט, איהרע הייזער זינד דער אורחים פֿאַלל; דאָניסטען שטרויספֿעגעל,
וואַרטטיפֿעל וזיפֿען דאָרט . (כב) איילען עכצען אין פֿאַללעסטען, אונגעהייער
אין

ב א ו ר

על כן . (רד"ק) . בעברת ה' . עיין למעלה מה (ג' י"ז) (טו) הנספה . דיעול
לכרכי צירא . (הכשדי) הנה באר מלת נספה כמו נאסף, וקריב לזה תרגמתי בל"א .
(טז) לעיניהם . מסדר הטעמים הפריד המלה הזאת באתנה, ועל פיו מתרגם אשכנזית .
(יז) הנני וכו' . גם אלה דברי השם, עד פסוק י"ט . מעיר וגו' . אעיר את רוחם,
לשא על צבל להלחם עליה, וזה מדי, כי דרוש המדי היא שכש צבל, ובמותו מלך עליהם
כורש הפרסי, וזה העם לא יתשנו כלום כסף וזהב לפדיון אנשי צבל, אלא יהרגו אותם, ולא
יהיה להם פדיון, כמו שאמר (פסוק י"ב) אוקיר אנוש מפו . (רד"ק) . (יט) והיה הוכו .
ותהי צבל, דקות מלקדמין חדות מלכין, תושבת רבות כסדמי, וגו' . (הכשדי) .
(כ) לא תשב . הטעם לא תהיה נושבת . (ז' עזרא) . ולא יהלוגו' . לא יכרום טען
ערבי משכניה (הכשדי) . והנה לדעתו מלת יהל כמו יאהל, ומסרה האל"ף, כמו שכתב
דס"ז"ל . ועל פי זה תרגמתי בל"א . ערבי . הם בני קדר, וכן מלכי הערב (מלכים א'
י"ד ט"ז), משא בערב (להלן כ"א י"ג), והעם, כי אפילו ערביים, שמהגס להתנודד
ממקום למקום, לא יתקעו בה אלהיהם . (ז' עזרא) . (כא) ציית . חיות הזוכנות
צמקום ציה, לפיכך נקראו ציים, ויש מפרשים, שהם נמיות הנזכר בדברי רבותינו, כדי
שלא תקפון הנמיה, (מאָרטרינאַ) בלע"ז . (רד"ק) . והוא (מאָרדער) בל"א, וכן
תרגמתי . אוחים . לא ידעתי מה מין חיה הם . (רש"י) . וגם הכשדי לא תרגם המלה הזאת
כלל . ויש מתרגמים (מעערקאצען), שהוא מין ממיני הקופים, ואחרים אמרו, שהמלה הזאת
היא מעין חוחים, בחלוק חותיות הגרון . וראש"ע ז"ל אמר, שאופים הם חיות, שמשותמים
כל רואם, ואולי כוון בזה על החיות הנזכרות בשם (מעערקאצען), שיש להם צורה מכוערת
ומבהלת, ככודע . ואחרי שלא מבאנו עוד המלה הזאת בכל ספרי הקדש, ולא נודע לנו
ציאורה בנידור, לכן הנסתי גם אני בלי תרגום . (בב) וענה . פירוש וינעק, כמו ענו
לה (במדבר ז"א), והדומים לו, ענין הגבהת קול, וכן דרך האיש להגביה קולו, והוא כקול
צבל . (מדברי רד"ק) . איים . לשון רבים מן איה (ויקרא י"א י"ד) . (בן עזרא) . ואמרו
המתרגמים

ר ש י

קולים וחוחים ודרדרים) : ושעירים . שדים : (כב) וענה איים צאמותיו . ויגורו
חתולים בארונותיו : וענה . כמו וענתה שמה (הושע ז') ומעונותיו טרפה
(נחום) 2 7 ז ב

תרגום אשכנזי

אין לוסטשלעסערן. איהרע (בבל'ס) צייט איזט נאָהע, ריקקט העראַן; איהרע טאַגע פֿערציהען ניכט.

יד (א) פֿירוואָהר! דער עוויגע ערבֿאַרמט זיך יעקב'ס, ערוועהלט נאָך ישראל, זעצט זיא אין איהרעם לאַנז'ע איין; פֿרעמדלינגע ווערדען זיך נאָך צו איהנען האַלטען, דעם הויזע יעקב'ס אָנהאַנגען. (ב) פֿעלקער פֿיהרען זיא, ברינז גען זיא אַן איהרע שטעללע; ישראל'ס הויז ניממט זיא, אים לאַנדע גאַטטעס, אין בעזיך, צו קנעכטען אונד מעגרען. זאָ בעהעררשען זיא איהרע הערדען, בעפֿעהלען איהרען טרייבערן. (ג) יענעס טאַגעס, וואָן דער עוויגע דיר רוהע פֿערשאַפֿען ווירד

ב א ו ר

המתרגמים, שהוא העוף הנקרא (איילע) בל"א, שדרכו לשכון בחרבות, ולהשמיע קול קינה ויללה. באלמנחותי' בזכרית'הון. (הכשדי). הנה באר מלת אלמנותי' כמו ארמנותי', בחלוק ופסד'ן ודט'לכת, הנידע למיני המצטא, וכן תרגם בספר יחזקאל (י"טז'), ועל פי זה תרגמתי. וחנים. עיין מה שכתב החכם פראַפֿעססאָר וואַלפֿסזאָהן בניאורולאיקה (ד'ג'). ויטיה לא ימשכו. ימי פֿרעטתה של בבל לא יהיו נמשכים ומאחרים לבא, רק יבואו קל מהרה. וכן תרגם הכשדי: ויומאה לא יתרחקין, ועל פי זה מתרגם אשכנזית. **יד** (א) כירחם וגו'. כאשר כלכדה בבל, אז אלת כורש הגולה. (ז' עזרא). והניחם. וישריכו. (הכשדי). ונספחו. ונתחברו, כמו (שמואל א' ב') ספחני בא. (ז' עזרא). (ב) ולקחום עמים וכו'. הטעם, כאשר יראו העמים, שכורש יכבד לישראל, יבקאו להיזם עבדים לישראל. (הכ"ל). והתנחלום. יתנחלו מהם, להנחילם

מכלל יופי

יב (א) ישב אפק, עתיד במקום עבר: (ב) כי עזי, העי'ן נקמ'ן חט'ך והוא גם: וזמרה, כמו וזמרתו והרא' כי הרי' שקמונה ואלו הי' סמוך הי' פת'ס, וכן אשר נתקד ה' היום ביד כמו בידי: (ג) ממעיני, העי'ן בפת'ס:

יג (ב) פתחי נדיבים, פירשו רבי'ונה כמו והמה פתיחות שענינו חרבות כמו ואת ארץ נמרוד בפתחיה ופירוש נדיבים על פרס ומדי, ולדעת רד"ק פתחי כמו בפתחי חסר ב'ת השמוע כמו לזנות בית אבי', ואחרים רבים ושרי בבל קורא נדיבים שהיו צעזעז ומעלה: (ה) וכלי זעמו, הו' במקום ב'ת העזר כמו בכלי זעמו: (ח) ונבהלו, נקמ'ן מפני השלשלת כי יש לה משפט ההפסק: ואחוזן, החי'ת בנר'י מפני ההפסק, ולדעת יונתן יהי' כו'ן יאחוזן נו'ן הכנוי והוא כמו יאחזים וטוב הוא פירושו: (י) ובסיליהם, כתב רבי יונה כי כסיל הוא כוכב גדול נקרא בערבי סואל והכוכבי' המתחברים אליו נקראים על שמו כסילים, והראב"ע פירש שהם שני כוכבים בשני הסדנים ונקרא אחד מהם כסיל והוא האדום ההורג את הגמלים אם יראוהו וטעם ובסיליהם קרוב מגזרת על הכסלים: ויהלו, ענין הכינה והאור ושרשו הלל מבנין הפעיל, ויהלו נופל הפעול על הכוכבים כאילו אמר לא יתנו אורם, אם ארצה אור כיוהל, הפעולה על האור בנאחתו שקוו אורו: (טו) וכל הנספה, ענין כליין, כמו ויאנספה בלא משפט, רוצה לומר שכל מי שהגיע זמנו למות לא ימות על מעתה אלא ימות בחרב, ויש מפרשים אותו ענין תוספות כלומר כל הנספה על בני העיר להיות נקלט עמהם במגור יפיל בחרב כשתלכד העיר, והוא משרש למען ספות הדוח ויסף וספה בענין אחד, וכן תרגם יונתן כל דייעיל לכרכי כירא יתקטלון בחרב: (טז) ירוטשו ענינו ענין הנתישה עם ההפלה בקרקע או בקירות דרך אכזריות ותרגום תשמענה ונטענה תשמענה ותרגום יונתן יערפון והוא כמו שכתב בדברי רבותינו ז"ל או שטרפה בכותל וכן תרגמה: יששו, ענין בזה

וְחַנִּים בְּהִכְלִי עֲנַג וְקָרוֹב לְבוֹא עִתָּהּ וְיָמֶיהָ לֹא יִמָּשְׁכוּ :
יד (א) כִּי יִרְחַם יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחָם
עַל־אֲדָמָתָם וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל־בֵּית יַעֲקֹב :
(ב) וְלָקְחוּם עַמִּים וְהִבְיָאוּם אֶל־מְקוֹמָם וְהִתְנַהְלוּם בְּיַת־יִשְׂרָאֵל
עַל אֲדָמָת יְהוָה לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת וְהָיוּ שָׂבִים לְשִׁבְיָהֶם וְרָדוּ
בְּגִבְשֵׁיהֶם : (ג) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לֵךְ מֵעֶצְבָּה וּמִרְגֵּזָה ב'

הממים

ר ש י

(נחום ג') ויש לפרש עוד וענה לשון עניית קול : ותנים • יענו זהיכל עונג שלהם :
וימיה • ימי טובתה לא ימשכו כי כבר הובטחו ישראל (ירמיה כ"ט) לפי מלאת לבבל
שנעים שנה אפקד אתכם ואותה פקידה על ידי כורש מלך פרס שיטול המלוכה
מבבל אחר דריוש המדי כי שניהם מדי ופרס נתחברו עליהם והתנו זנייהם אי
מיון מלכי מניכו אפרני :

יד (א) כי ירחם ה' את יעקב לשמור להם הבטחת גאולתם מיד בבל : ובחר
עוד בישראל • לעתיד וגאולתם שלומה : וגםספחו • וגוספו וכן ספחתי
גא (שמואל א' ג') וכן מהסתפח בנחלת ה' (שם כ"ז) : (ב) והסתחלו • יהיו
נחליו מהם וכן והסתחלת' אותם (ויקרא כ"ה) : ורדו • לשון רידוי ונגישה כמו לא
תדרה זו (שם) : (ג) ציוס הניח ה' לך • לישראל הכתוב מדבר : מעצבך ומרגזך :
שעינבך

מבלל יופי

ושרו שם מננין כפעל : חשגלנה , כתוב ותשכנה קרי : (יח) וקשתוח , פירוש עם
קשתותיהם ירעשו הנערים כי הקשתות תרעשנה הנערים ופיהו זו כי היו משימים הנערים
בקשתות מקום החנים ומוריס אותם על הקרקע ועל הקירות : פרי בטן ובנים , רובה לומר
בעודם קטנים , וכן ואכלת פרי בטנך אם בניס ואם בנות ילדו , או בן יגח או בת יגח : החום ,
זה בא לבדו בשור"ק נתי"ו וכל אחוס בשור"ק וכל שאר תחום בחול"ם : (יט) והיחה בבל בני
ממלכות , פירוש בבל שהיתה בני לכל הממלכות , תפארת גאון כשדים תהיה עתה כמהפכת
אלהים , ופירוש בני חפץ וכל הממלכות היו חפצים בה : כמהפכת אלהים , סמוך א הפיעל .
כמהפכת סדום ועמורה סמוך אל הפעול : (כ) לא תשב , פירוש תשב ותשכון על העיר כנגד
היושבים והשוכים בה כמו העיר היוצאת אלף רובה לומר על אכניה היוצאים ממנה : ולא יהל ,
משפטו לא יהל מלשון אהל לומר לא יטה אהלו והיו"ד פתוחה להנדיל בינו ובין אס אראה
איר כי "יהל" שהוא שרש אחר וענין אחר : ירביצו , פועל יוצא ופירושו ואפילו רועים לא
ירביצו שם באנס"ד : (כא) אוחים , היי חיה הנקראת בלשון רבותינו ז"ל כמייה שמה בלשון לעז
מרטי"נא ויש אומרים שהיא חיה שטועים לה פור"ן : ושעירים , הם השדים , כמו לשעירים
אשר הם זונים אחריהם , קראסכן לפי שהם נראים כדמות השעירים למאמינים גם : (כב)
איים , תרגם יונתן חתולין : באלמנותיו , כתב רבי יונה כמו בארמנותיו , כתרגומו
בנרטייתו , והי"ט בעיני שהוא כמשמעו מענין אלמנה וקרא הערים התרבות אלמנות על
דרך העיר רבתי עם היתה כאלמנה כי בהיות העיר יבתי עם היא כנעולה ובתקנה היא
כאלמנה , ובפירוש לא הביא כי אס פירוש רבי יונה :